

De Heraut

van de

Gereformeerde Kerken in Nederland.

Het auteursrecht van den inhoud van dit blad wordt verzekerd overeenkomstig de wet van 28 Juni 1881 (Staatsblad N°. 124).

Dit blad wordt geregeld des Vrijdags aan de geabonneerden verzonden. Bijdragen van medewerkers, ingezonden stukken en alles wat verder den inhoud van dit blad betreft, te adresseren aan de REDACTIE. Abonneementen en Advertentieën aan de ADMINISTRATIE van De Heraut, Amsterdam. Inzendingen die later dan Donderdag 4 namiddags te 12 uren worden ontvangen kunnen voor het nummer van die week niet meer in aanmerking komen.

Zondag 30 December 1894. N°. 888.

Abonnementsprijs: franco aan huis, per drie maanden f 1.20. Afzonderlijke nummers aan het Bureau 10 Cent. Abonneementen worden aangenomen door alle Boekhandelaren, Postdirecteuren enz. en aan het Bureau te Amsterdam. Advertentieën: van 1 tot 6 regels 90 Cent; voor elke regel meer 15 Cent. Aanvragen en vermelding van liefdegaven en Verslagen van Vereenigingen 10 Ct. p. regel.

„Verlof uw volk en zegen uwe erbe.“

[OUDEJAAR.]

Verlof uw volk en zegen uwe erbe, en welk hen en verhef hen tot in eeuwigheid. Psalm 124:9.

Ook bij het einde van dit jaar vernemen wij dat de gedachten, maar ook nu is het verschil tusschen wat bij den één opwelt en bij den ander zich in de ziel verdringt, zoo groot. Immers, naar het woord van den Prediker, is er ook dit jaar voor den één een tijd geweest om te lachen, en voor den ander een tijd om te weenen; de één werd gebouwd, terwijl voor den ander o, zooveel werd afgebroken; hier sombere, hartverscheurende rouw, waar elders uit de tenten der geredden een lofzang voor Gods ontferming opging. Alles uiteenlopend, alles verschillend; het lot van geen twee kinderen der menschen volkomen aan elkander gelijk. En nu, met het keeren van het jaar, is er althans nog één kleine kring in den lande, die dat somber of dat glanzig verleden nog eens doorleeft, maar nu in één spanne des tijds, er toe voorbereid in het bedehuis, en in de stille binnenkamer voleindend, wat alleen achter de gesloten deur voor God geklaagd of voor zijn God gejubeld kan worden. Dat velen daartoe niet meer komen, maar, gelijk het dan heet, er zich over heen zetten, en den ernst des levens weglachen, of erger nog, wegspeelen en wegdrinken, ligt aan de leegte van een hart, dat zijn God niet kent. Want metterdaad het leven wordt, in klimmende mate, voor wie er niet heel de ziel indringt, zoo over-ernstig, dat men zonder zijn God voor dien ernst bang wordt, het onder den benauwden druk van dien ernst niet uit kan houden, en dan liefst onder een gekunsteld lachen of onder afleidend spel het spooksel van dien ernst verjaagt. Arme zielen, die zichzelf niet aandurven, omdat ze tegen haar God dorsten in te gaan, en die voor de schaduw hunner eigen zonden wegliepen, omdat ze de heerlijke verzoening niet kennen van het eenig, het goddelijk Kruis. o, Wat is men dan nog rijk, wat verkijkt de ziel zich dan nog in weelde, als ze ten minste dat bange spel der goddelozen niet behoeft mede te spelen, maar op den avond van het oudejaar zich nog voor haar God ontdekkend, in haar God zich vertroostend mag, en op Hem nieuwe hopen mag bouwen voor de onzekere toekomst, die zich ontsluit. — En als uw God u dan bovendien nog geeft, hierin niet alleen te staan, maar gelijke gewaarwordingen bij uw huisgenooten en uw vrienden te ontmoeten, zodat ge saam weenen en saam danken kunt, en voor uw God neerknielt, uw aller hart als met éénzelden klop van heilige ontroering voor uw Vader in de hemelen voelt slaan, dankt, dankt dan voor die kostelijke genade, hoeveel er ook zij dat ge beweent. Zulk een heilig weemoedige ure is een erstuk uit het verleden van ons volk, toen stille ernst nog ons nationale leven sierde, en dat, nu de meesten het prijsgeven, God zij lof, in de kringen van zijn volk nog behouden bleef. Behouden, niet om het „oude“ jaar, als een joodschen verzoendag, die heiligen en veel min nog, om, als ware het een heilige dag, op den éénen avond in te halen, wat we een jaarlang in vromen zin te kort schoten; maar een ure der ge-

dachtenis, om ons menschelijk hart met al zijn lief en leed, met zijn strijd en zijn zorg, tot zijn recht te doen komen, en, als zonen en dochteren van Gereformeerden huize, ook ons uitwendig leven in den tijd met Gods heilig bestel in verband te zetten, opdat het verborgen leven voor de eeuwigheid te beter in ons rijpe. Moge het zoo dan ook nu in menig stillen kring van Gods volk bij den overgang in het jaar, dat straks beginnen zal, gekend en genoten worden. We leven zoo gevaarlijk snel, zoo ongelukkig veel sneller dan ooit onze vaderen deden. Daardoor zijn onze indrukken van het leven zoo vaak ondiep, onze innerlijke aandoeningen zoo weinig bekliffend, en juist dit maakt dat wij, nog meer dan onze vaderen, aan zulk een nog eens doorleven van onze indrukken behoefte hebben.

En zal dan, omdat de algemeene toestanden zoo zorgwekkend zijn, en de bijzondere noodden zoo hoog klommen, en zoo bange slagen ons vooral dit jaar troffen, de toon van innigen, warmen dank aan onzen God in die ure onderdrukt worden? Maar duurt dan Gods goedertierenheid niet al den dag, of heeft Hij dan dit jaar vergeten genadig te zijn? Het is wel zoo, die toon van dank en lof walt bij enkele gelukkigen als vanzelf uit de borst, terwijl ze menig diep beproefde als uit het hart moet gesceurd worden. Maar was het dan niet gemeend, zoo dikwijls ge met al Gods volk uit Sions zalen het lied liet opgaan: „Vergeet nooit één van zijn weldadigheden, vergeet ze niet, het is God, die ze u bewees“, en al dringt nu de felst beproefde naar voren, om met zijn klacht het loflied te overstemmen, zou dan hij zelfs zeggen kunnen, dat zijn God hem dit jaar in niets weldadig had? Of was het misschien, dat wel de Heere u bevestigde, maar dat zij geen oogenblik, om het op te merken? Of ook omdat te hooge pretentie en te klein gevoel van eigen nietigheid, u op meerder aanspraak deed maken, dan uw God u had toebeschikt. Geloof het toch, Gods beste kinderen wisten ook te midden van de banden des doods nog de hand zijner trouw te ontdekken, en soms verbaast het u, zoo als lijdens en lijden, wier smarten elken morgen nieuw zijn, u nog weten voor te gaan in lof en prijs voor de liefde huns Gods. Waargeen der omstanders iets meer van die liefde zag, daar bleef in het diepst van hun ziel nog altoos iets jubelen voor de ontferming huns Heeren. Ze konden die ontfermingen niet loslaten. Die eeuwige armen der barmhartigheid moesten ze in hun schreienste smarten nog onder zich gevoelen. Alleen het geloof aan die ontfermingen heeft hen staande gehouden, en door dit geloof in de liefde huns Gods hebben ze getriomfeerd. Denk slechts aan een lijdens als onzen trouwen broeder Keuchenius op zoo God verheerlijkende wijze ten grave deed dalen. En wat is dan bij zulk een overlopende bekeer der smart, u ook dit jaar het lijdens des levens niet op getemperde wijze toegemeten. Wat was er in het leed niet vaak aandoenlijke verzachting. Nu daar gelaten nog den geestelijken zegen, die uit uw smart en uit uw rouwe u als vanzelf toekwam. Nooit moest ge bidden zonder te danken, elken morgen en elken avond, en wie dan nagaat, in hoeveel paden van zonden elk gezin en elk onzer, ook onder het volk des Heeren, gedurig afdoelt, vaak afdoelt met zonden, die reeds o, zoo lang en zoo bitter, van jaar in jaar meêgingen,

waarlijk, die verwondert er zich eer over, hoe God zijn volk, Hem zoo vaak tergende voor zijn aangezicht, nog zoo genadig kon zijn, en nog zoo mildelijk met de teekenen zijner trouwe kon overkomen. Vooral in ons goede vaderland mag dit aan het volk des Heeren wel gezegd zijn. De Heere heeft vergelijkendzins met andere landen op onze kleine erve zoo veel volks. Mild en overvloediger dan ergens anders bleef Hij voortgaan aan ons, gelijk aan onze vaderen, het diepste inzicht te gunnen in al het goddelijk schoon zijner vrijmachtige genade. Heel een reeks van mannen deed Hij, ook in den loop dezer eeuw, als getuigen onder ons opstaan. Zijn kerk heeft Hij van banden bevrijd. Rijk heeft Hij ons met inrichtingen en stichtingen van allerlei aard voorzien. Het geestelijk voedsel ontbrak niet, en zelfs bij wie buiten staan, schonk Hij ons vaak eere. Vergelijk dien toestand met wat ge vindt in Genève en Frankrijk, waar toch ook eenmaal de roepstem van een Calvijn voor de eere Gods weerklonken heeft, en ge zult het verstaan, hoe het vrome volk, in vreemde landen, van ons land hoorende, hoe God hier zijn volk bezocht had, vaak tot jaloerschheid verleid werd. Een genade te rijk en te milders ons gegund, zoo ge indenkt hoe wij onzerzijds al die jaren bijna niet ophielden door gemis aan broederzin en door betweterij Gods beste gaven te verdueren, als wilden wij onzen God beproeven, hoe lang Hij het uit zou houden, tegen ons ongeloof en ons gemis aan liefde in, ons toch genadig te zijn. We noemen ons wel eens het Israël Gods, en zeker naar de bijzondere toebedeeling van de liefde Gods zijn we het gewisselijk, maar stellig niet minder naar de hardheid van nek en de hoogheid der oogen, die op geen volk zoo sterk als op het onze schijnt overgegaan.

Wil dit nu zeggen, dat de dank alle klacht moet verdringen, en dat de somberder tonen van ons hart in zulk een ure des herdenken geen enkelen klank mogen geven? o, Haast zouden we geneigd zijn, om hierop met een volmondig ja en amen uit het diepst onzer ziel te antwoorden, want wie bekend heeft, hoe voor wie God lief heeft alle dingen ten goede mede te werken, en hoe niets, zelfs dood en graf niet, hem van de hoogste liefde, van de liefde van Jezus, scheiden kunnen, die verstaat het, hoe tenslotte voor alles te danken is, ook voor wat u aandoenlijk hart op het diepst heeft gewond. Geen bekeer zoo bitter werd ooit aan één van Gods uitverkorenen voor de lippen gezet, of uit dien beker dronk hij heil in. Maar... dit te erkennen is het einde. Daar beginnen we niet mede. Naar menschaard vangt het bij ons aan met het klagen van onze klacht, soms met het weenen onzer tranen, en Hij, die weet wat maatsel we zijn, gedachtig zijnde dat we stof zijn, heeft ook voor die menschelijke klacht een luisterend oor, en dies voor die menschelijke tranen een oog van goddelijk mededoogen. Of betuigt ons de Heilige Geest niet, dat de Heere de tranen van zijn volk in een flesch als weglegt (Ps. 56: 9); een beeldspraak voor ons Westers gevoel zeker niet welluidend, maar in het Oosten zoo schoon, waar de kostelijkste welriekende druppelen met angstige zorg als in een Nardusflesch werden saamgelezen, opdat ze nog lange jaren daarna door hun

geur prikkelen zouden. En zoo kostelijk nu, zegt het Woord u, zijn voor God de waarlijk uit de ziel opgewelde tranen van zijn gunstgenooten, dat hij ze als zijn nardusdruppelen opvangt, om er nog in het laatste oordeel, als de vergelding voor alle smart komt, zijn goddelijk besel door te laten prikkelen. Zelfs zegt de Psalmist er bij, dat de Heere onze God van al de zieletranen der zijnen, evenals de Oosterling van zijn kostelijke zalven, een register houdt. „Leg mijn tranen weg in uw flesch, zijn ze niet in uw register?“ zong de man naar Gods harte, die beter dan één in oude dagen de liefde van het goddelijk hart verstond. En daarom — we spreken natuurlijk niet van zenuwachtig gehuil noch van overlopend gevoel — maar van de echte zielstranen van Gods volk, ze zijn als het bloed van Abel dat uit de aarde blijft roepen, ze verdampen niet en gaan weg, want God bewaart ze en eens krijgt elke waarlijk voor God geschreide traan haar vertroosting, 't zij dan in de wrake Gods over den wrevel zijner vijanden, 't zij in de vergelding der heerlijkheid aan de zijnen. Ook nu moogt ge daarom aan uw weemoed den loop vrij laten, zij vooral die dit jaar meer dan anderen de verkoren der smarte waart en o, zoo bittere teugen uit den beker des lijdens te drinken ontvingt. Er zijn er, die, waar zoo veel liefis om hen heen wegviel, zich dezen avond zoo beroofd en verlaten gevoelen. o, Dat de gemeenschap met het Eeuwige Wezen hun die verlatenheid breken moge en de engel der vertroosting moge aankloppen aan de deur van hun hart. Wie door verdriet van menschen, soms van eigen huisgenooten, overmand werden, ze hebben immers het woord der bemoeiding, als de Psalmist het voor zijn God betuigt: „Gij zijt de moeite en het verdriet.“ En zelfs waar niets dan aardse noodden en wereldse zorgen, maar die de ziel o, zoo bang kunnen toefijnen, u dit jaar achtervolgd hebben, daar wijst het Woord ook u op dien God van alle ontfermingen, die den hoop zijner ellendigen niet vergeet.“

Alleen maar onder de gekenden des Heeren mag het bij die klacht niet blijven. Er staat niet om niet geschreven: „Wat klaagt een iegelijke mensch, een iegelijke klage vanwege zijne zonden.“ En nu is er gewisselijk aan zeker uitwendig geroep over onze zonden onder 's Heeren volk geen gebrek. Veel eer is de betuiging er van ons zoo gewoon, dat ze ons een tweede natuur is geworden. Maar goed wordt het eerst dan, als ook die klacht over onze zonden ons niet enkel over de lippen, maar uit het diepst onzer ziel komt. Als het niet maar is zekere spijt over bedreven verkeerdheid of teleurstelling bij ons verlangen om heiliger te zijn. Maar als de zondige toestand van ons hart ons een oorzaak van droefheid naar God wordt, dat we Hem hebben getergd in zijn aangezicht, dat we den Heiligen Geest, die in onze eigen ziel voor ons bad, bedroefd hebben door de zondige roerselen van ons zieleleven, en dat we onzen Vader die in de hemelen is zijn teedere liefde zoo smadelijk vergelden, dat Hij ook van ons klagen moest: „En Hij doen ze verdriet aan.“ Want hoe bang ook soms de verzoeking en hoe overvloedig ons vaak de verleiding is, het is en het blijft toch onze schuld al wat we tegen zijn heilige Wet overtraden. Die Wet is zoo geestelijk, ze gaat zoo diep, ze is zoo volmaakt, en God de Heere is zoo jaloersch op zijn kinderen, dat Hij

het niet dulden kan zoo ze voor de wet der wereld zich wel zuiver houden, maar voor zijn Wet niet kunnen bestaan. En nu is er niet één die hier vrij uitgaat, en ook op den avond van het Oudejaar zal niemand onzer opstaan en zeggen: „Ik heb mijn handen gezuiverd en ben vrij van ongerechtigheid“. Maar hier ligt het verschil, dat de één hierover heenwerkt en in het nieuwe jaar blijft, die hij in het oude was, terwijl de ander zijn hart voor zijn God voelt breken, er bang in zijn ziel onder wordt, en ten leste met den verloren zoon uitroept: „Ik zal opstaan en tot mijn Vader gaan, en zeggen: Vader ik heb gezondigd tegen den hemel en tegen U, en ben niet meer waardig bij uw volk gerekend te worden.“

En dan breekt het los, de weemoed over allerlei ongeloof, de knaging der ziel over liefdelooze zelfzucht, de zelf-ergernis aan allerlei wereldsinn en duivelschen hoogmoed, de smart van heel onzen inwendigen mensch, dat we onzen God niet gezocht, niet vertrouwd, niet wezenlijk lief hebben gehad als ons hoogste goed, maar weer voor onzen eigen afgod den wieroek onttaken. Blijft ge hierbij nu aan u zelf overgelaten, zoo zou het einde het morren der wanhoop zijn. Maar dat wordt ge niet. Zoo klein voor uw God kunt ge u nooit gevoelen als wanneer de Heilige Geest zelf u abraak. En die dan abraak bouwt zoo zaliglijk weer op. Dan brengt diezelfde Heilige Geest u de liefde Christi voor, zijn eeuwige offerande, zijn bidden voor u daarboven in de hemelen onderwijl gij op aarde zijn naam smaadt aandeeld. En dan ja, komt eindelijk het zalig oogenblik van innerlijke verteedering, als ge de besprengeling met het bloed des Lamis erwaart, en ge u als de verloren, maar weer aangenomen zoon in de geopende armen van Gods barmhartigheid voelt opvangen, en het u is, als drukte uw God u weer aan zijn hart.

En daar komt dan nog iets bij. Wie op zoo ernstige wijze, in zijn oprechtheid voor zijn God, wegzonk in zijn eigen dood en in zijn Christus weer opleefde, die voelt dan ook de banden van het Sion Gods trekken. Die liefde, die wondere liefde, die naar God en zijn volk uitgaat, begint weer in zijn warm gevoeligen hart te werken. Het is hem niet genoeg, dat hij zelf als witte wolle ziet wat straks nog als scharlaken-roode zonde zijn ziel benauwde, maar hij denkt aan wie met hem worstelen in gelijke spanning des harten. Hij rekent zijn broederen hun zonde niet meer toe, maar vindt het vergeven heilige wellust, en vraagt zich af, wat hij ook voor hen doen kan, om hun leven te verdiepen, om de banden hunner zonden te helpen breken, om ook in de donkerheid hunner ziel het licht uit den Hooge weer te doen schijnen. Vooral naar het zaad der kerk strekt zich de begeerte zijns harten uit. Naar die kleinen en die jongeren onder onze zonen en dochteren, voor wie de worsteling nog nauwelijks begon, en die, als hij er niet meer zijn zal, de hitte van nog banger dag zullen te verdragen hebben, als straks de ure komt, dat zelfs de uitverkorenen Gods bijna zouden verleid worden. Niet het minst op de kinderen die God hem zelf gaf rust dan zijn oog met heilige ontroering, wat er geestelijk uit wassen, wat er voor de eere Gods uit worden zal. Ook dan, als zijn oog gesloten zal zijn en hen nooit meer in de ziel zal kunnen sta-

De Martelaren.

CLXXVIII.

ME A U X.

De kerk van Meaux is eene der eerste en voornaamste kerken van Frankrijk geweest. De reformatie triumfeerde er eenigen tijd. Toen waren de Protestanten meester van de stad, terwijl de priesters haar verlieten, me nemende wat hun behaagde. Zelfs plunderden de Hugenooten den 27en Januari de kerken en eenige huizen van bekende papisten. Verscheidene geloovigen uit Parijs en van andere plaatsen van Frankrijk vonden er hun schuilplaats. Doch tegen het einde des jaars maakten de Roomsche Catholiken, gesteund door rooverbenden, die uit Parijs gekomen waren, zich weer meester van Meaux. Alle goeden, die men in handen kon krijgen, werden gedood. Op de groote markt, zelve haast een stad met 7 à 800 huizen, werd door de overwinnaars 200 huisgehouden, dat er bijna geen enkel huis staan bleef. De dieven namen tot zelfs sloten, grensels, sluitboomen en dakgooten mede, verscheidene meisjes en vrouwen werden geschoonden en tal van mannen, vrouwen en kinderen stierven op dit veld, waarheen zij gevlucht waren, van gebrek. Onder

dezen bevonden zich ook Roomschen, die bij de eerste verwarring de gevolgen moesten mededragen van de plunderzucht der overwinnaars.

Doch erger behandelde men degenen, die van de religie waren. Marguerite, vrouw van Jean Ollivier, was vier dagen kraams, toen zij uit haar bed werd geselept door de stadssoldaten. De arme moeder verloor het kind zoo goed mogelijk in hare armen. Het werd haar echter ontrukkt en tegen den muur verbrijzeld onder het uiten van de ontzettende godslasteringen. Het geslacht der Hugenooten moest van de aarde, hoorde men schreeuwen.

Denis Piero werd door eenen priester, met name Sanezon, vergezeld door eenige soldaten, uit een huis gehaald en naar het huis van zekeren Jean Coudun gebracht, waar hij tot op zijn heend werd uitgeleed; daarop bracht men hem gebonden naar de brug de Cornillon. Hier werd hij eerst geslagen en gestoken, waarna men hem naar beneden wierp in de rivier. De martelaar verdronk, aanroepende den naam des Heeren tot aan zijn laatste ademtucht.

Eene vrouw, met name la Biselle, nauwelijks 24 jaren oud, werd door de soldaten van Sanezon's en Soisse's gevolg gevangen genomen, en daar men in haar huis verboden boeken vond, werd zij vervolgens vastgehouden, zonder dat haar verder enig leed geschiedde. Dit verdroot echter de beide priesters. Zij maakten haar los, verwondten haar en wierpen haar in het vuur. Vier, vijf malen trachtte de vrouw zich te redden, doch telkens werd zij in de vlammen teruggeworpen, totdat zij niet meer opstond, daar zij den laatste adem had uitgeblasen.

Zekere Jean Augrant en zijne vrouw, werden naar den

waterkant gebracht en van daar in de Maine geworpen. De vrouw kwam nog boven, doch zij werd met steenen afgemaakt.

Ditselfde werd met verscheidene anderen, die van de religie waren, gedaan. Eindelijk schenen de beulen zelve te vreezen, dat de steenen, die dropen van het bloed der martelaren, tegen hen zouden getuigen. Daarom lieten zij de muren van de brug afwassen.

Claude Baillet werd eerst met degenooten verwond, waarna men hem van de brug in de Maine wierp.

Matheux Gantier, een bakker, werd gedood op verzoek van zijn buurman.

Pierre Thibaut werd ook gedood op den openbaren weg en half dood in zijn bloed badende achter gelaten, totdat een voorbijganger hem afmaakte.

Guillaume Rose was een rijke landbouwer uit Villiers, in de nabijheid van Meaux. Een zijner familieleden verkocht hem aan de soldaten voor 160 kroonen. Hij werd van de brug in de rivier geworpen en verdronk.

Jean de la Haye, een rijk koopman, uit Ligny, zijn knecht Jean Ferrin, Claude Mocquitt, Laurent Docquencaux en Claude le Moine werden, uit haat tegen de waarheid, die zij beleden, gevangen genomen, naar Meaux gebracht en daar op bevel van den Prevost ter dood gebracht. Allen riepen in hun sterven den naam des Heeren aan.

MOULINS.

Moulins was een vesting. De heer van Montacé gebood er gedurende den burgeroorlog. Drie dagen na zijne aan-

komst in die stad, liet hij zonder vorm van proces een schrijnwerker, met name Grand Jean, dooden, omdat hij zijn kind had laten doopen in de Gereformeerde kerk. Eerst werd hij mishandeld, tentoongesteld, bespot en verwond. Een zijner buren, ook een geloovige, zag dit en zeide, dat men zich liever moest tevreden stellen met hem te doen sterven. Toen deze taal den heer van Montacé werd verraden, werd hij tegelijk met den andere opgehangen.

Deze gruwelen bewogen de geloovigen de stad hunner inwooning te verlaten. Drie bleven echter achter. Doch het volk doodde ze wredekliek en wierp hunne lijken in eenen vijver, waar zij tot den anderen dag in bleven. Toen werden ze op bevel van het gerecht uit het water gehaald. Twee hunner werden hier begraven, namelijk de heer van Toulet, op wiens kasteel het eerst het Evangelie was gepredikt en zijn knecht. De derde, de advocaat Claude Brison, werd op bevel der rechtbank 24 uren lang op de markt opgehangen met een opschrift van hem, dat hij een verrader was. Daarop werd hij buiten de stad nog opgehangen, te midden van lijken, die teeds tot ontbinding waren overgegaan.

Zijne vrouw vroeg den magistraat om het lijk haars man. Dit werd haar geweigerd. Toen ging zij zelf, vergezeld van hare zuster naar buiten, waar haar man hing, zette een ladder tegen de galg, nam het lijk er af en begroef het in de te voren gegraven groeve in het bosch. Dat is trouw.

DE GAAY FORTMAN.

ren. o, Wat angst kruip dat soms over zijn ziel, als hij zich indenkt wat het na vijftig en meer jaren zijn zal. Het is toch het Sion Gods, waarom het gaat, het is zijn volk, waar de slagen op aan zullen komen, het is de erve des Heeren, waartegen de machten uit de diepte zich al meer opmaken, en voor dat Sion werkt nu in zijn hart een teedere liefde, een zielsverleeftheid die hij niet van zich kan zetten, zoo sterk, zoo machtig, zoo overweldigend, dat eigen moeite en verdriet hierbij als wegvalt en hij vergeet, over eigen toekomst in het jaar, dat straks te komen staat, bezorgd te zijn. o, Hij zou wel al Gods volk in dat heilig oogenblik om zich willen vergaderen, om met al de gekenden des Heeren saam naar te knielen, één heilige heirschare, verzocht in het kostelijk bloed, om met allen saam zijn God als een stroom aan te loopen en priesterlijke handen op te heffen naar den Troon der ontfermingen. En al kan dit nu niet, toch is het hem, als zag hij in heilig visioen, in alle steden en in alle dorpen van ons land, die bidders en die bidderessen, elk in hun eigen huis of stulp neergebukt, of ook op hun ziekbed over Gods Woord neergebogen, om te danken, ja, want Gods goedertierenheid duurt al den dag, maar ook om te smeeken, om te pleiten, om hun God met het diep geoorde gebed hunner zielen aan te gaan, en te roepen: »Heere, behoud uw volk in het midden der dagen, het overblijfsel van uw Israël." En dat visioen is de waarheid, want zoo is de eenheid van de gekenden des Heeren, niet voor het oog, maar in het verborgene, in de uitgieting der ziel en in de worsteling der gebeden. Want hope naar den mensch is er niet. Naar wat voor oogen is, gaat alles onder, en is het voor het volk des Heeren op aarde afgescheiden. Maar op de knieën voor God is het zoo heel anders; dan is er niets dan triomf, dan is er enkel heerlijkheid, en zal, terwijl de wereld ondergaat, eeuw in eeuw uit, het volk des Heeren de stad op den berg zijn. Omdat God de Almachtige zijn volk als het zwart zijt oogen mint, blijft Hij de Hoorder, de Verhoorder onzer smeekingen, en wij blijven in onze angsten, maar ook in het onwrikbare vertrouwen onzer liefde roepen: »Verlos uw volk en zegen uwe erve, Heere, ja, weid ons, en verhef ons tot in eeuwigheid."

»o, Hoe groot is uw goed!"

[NIEUWEJAAR.]

o, Hoe groot is uw goed, dat Gij weggelegd hebt voor degenen, die U vrezen; dat Gij gewrocht hebt voor degenen, die op U vertrouwen, in de tegenwoordigheid der menschenkinderen! Psalm 31: 20.

Het begin van weer een jaar. is nog iets anders dan wat we, jaar in jaar uit, op den gedachten onzer geboorte doorleven.

Wat ge noemt »jarig zijn" is een insnijding in uw persoonlijk leven. Dat gaat in hoofdzake alleen u aan, en eerst door u en om u de huisgenooten en vrienden die in u feestvreugde deelen.

Maar nieuwjaar is heel iets anders.

Ook dan begint er wel een nieuw jaar, evenals op uw jaardag; maar nu is het niet uw jaar dat zich vernieuwt, maar het jaar van allen saam. Gelijk dus op uw jaardag uw vreugde u afzonderd tot het gemeen, om een oogenblik het leven van gezin en kring zich om u als middelpunt te laten wendelen (iets wat sommiger egoïsme, o, zoo treurend vindt, en dat zoo menig kind, door gemis aan maat, bedierf) zoo treedt omgekeerd op nieuwjaar dat persoonlijke geheel op den achtergrond.

Om het eens zoo uit te drukken, op nieuwjaar is ieder jaar, omdat ieder het is, is het niemand.

Wat op dien dag verjaart, is veelmeer het aan allen gemeenschappelijke leven in onze burgermaatschappij, en zeer natuurlijk is daarom de wisseling des jaars het oogenblik voor de afsluiting van de boeken, en voor het opmaken van de rekening, en voor het zich afvragen, hoe men er aan toestaat, en met welke vooruitzichten men een nieuwe worsteling te midden van ons zoo drukkend maatschappelijk leven kan tegengaan.

Op zijn eigen jaardag denkt daar niemand om, maar als nieuwjaar wordt ingeluid, is het juist dat bange onderzoek, dat zooverlen, te midden der winterkoude, het hoofd warm maakt.

En zelfs voor wie geen nering doet noch handel drijft, heeft die vraag soms iets beangstigends bij het tegenoverzien van de registers onzer inkoop, in den vorm van het papier met de roode, nu ook wel blauwe lijnen.

Den staat van uw zaken, uw bezit nagaan, zeker: dat is ook voor Gods kind op zulk een tijdstip plicht. Slordigheid in zaken is een vlek op uw kindschap. En een der vruchten van het kruis moet zijn, dat ge ook uw zaken steeds kunt blootleggen, en dat alles voor Gods oog en der menschen oog in orde wordt bevonden.

Maar toch daarbij laat Gods kind het niet.

Om zijn moed voor het leven te vernieuwen, heeft hij nog een anderen schat in te danken, en is het hem een weluit, juist op zulk een tijdstip, zich rijk in zijn God te gevoelen, en te waardeeren het geestelijk goed dat hij bezit in de overvloeiende genade zijns hemelschen Vaders.

Zodanig het daar niet toe komt is de lotbedeeling zoo ongelijk. De één overvloed en de ander pijnlijk arm, ook onder Gods kinderen.

Maar als nu die tweede, die hemelsche, die geestelijke schat nageliet en uitgewogen wordt, dan verdwijnt opeens dit verschil, om niet zelden in een tegenovergestelde uitkomst over te slaan.

Want het »goed van God", dat Hij zijn uitverkorenen toebeschikt, is voorwerpelij wel voor allen even groot, maar het scheeft zoo veel, dat de één dien schat nauwelijks met den vinger aanraakt, terwijl de ander er met beide handen in wist te delven.

En dan ja, komt het niet zelden voor, dat de rijke naar de wereld onder Gods kinderen, zich nauwelijks de moeite gunt, om ook maar even dien schat in te denken, terwijl omgekeerd de arme naar de wereld, lang niet altijd, maar toch soms, zoo diep in dien bepelchen schat ingroeft, dat zijn zielsweldde u verbaast.

Neen, het was niet in de dagen van zijn voor-spoed, maar veelmeer in een oogenblik van beklammenden angst naar het uitwendige, dat een man als David tot den uitroep kwam: »o, Hoe groot is uw goed, dat Gij weggelegd hebt voor degenen die U vrezen."

En met dat zeggen zei David er waarlijk niet te veel van.

Door genade in het geloof te mogen staan, is metterdaad zulk een boven alles te schatten rijkdom.

Ge merkt dat aan uzelf wel, als onder de veelvuldigheden des levens, door eigen schuld, de vlam des geloofs in u gaat rietogen. Dan zijt ge opeens zoo arm, zoo beroofd, zoo afgesneden van wat anders de weelde uwer ziel was. Maar ook, zoo keert het veerkrachtig, bezielend, heilgend geloof niet in uw borst terug, of het is of de sluizen des hemels opengaan, en of stroomen van vrede en genade u toevloeden.

Wie buiten het geloof staat, of ook wie nog niets anders dan een nagepraat geloof bezit, heeft van dien rijkdom der ziel geen denkbeeld. Hij hoort er wel van roemen, en die roem steekt hem wel aan, ook zingt hij er in het lied wel van mee, maar hij smaakt het, hij proeft het, hij geniet het niet. In die volle beek van weluit die elk van vreugde dronken maakt, heeft zich zijn ziel nooit gebaad.

Hij is langs dien stroom gegaan, maar hij waagde er zich niet in. Dat was hem te diep, te bedenkelijk, en juist daardoor diert hij de reine, rijke zielsontpanning en zielsverfrisching, die alleen het zich werpen in den stroom van Gods verkoren kinderen brengen kan.

»o, Hoe groot is uw goed, dat Gij weggelegd hebt voor degenen die U vrezen", maar dan ook voor hen alleen.

Het nieuwjaar ontluikt telkens weer ook voor u den eindpaal van uw leven. Met ons allen gaat het op sterven aan. De dood wenkt ieder uur. En de vraag: »Ontdek mij, Heere, hoe vele of hoe weinige de dagen mijns levens zullen zijn," beklamt ook met het oog op onze levensdaad, gedurig ons hart.

Al de wuthed onzer moderne wereld heeft dit *Memento mori*, d. i. deze herinnering aan onzen naderenden dood, nog altoos niet uit de wisseling van het jaar kunnen wegnemen.

De vraag: Zal dit jaar het jaar van mijn dood zijn? dringt zich nog altoos aan ons op met een angrijpend wesprenkendheid.

En nu, die gedachte aan den dood is uiteraard reeds schrikkelijk voor wie geen ander goed dan het goed der wereld kent. Want met den dood ontvalt dat alles u. Zelfs het liefste wat ge op de aarde hadt. »Naakt zijt ge uit uwa moeders lijf voortgekomen", naakt zult ge tot de aarde wederkeren.

Wie dan geen hemelsch goed kent, sterft doodarm, zelfs zonder een kleed om de schaamte zijner schuld voor God te bedekken.

Maar met Gods kind is het, juist als het daar aan toekomt, zoo heel anders. Wie in de armen der Eeuwige Liefde mag sterven, is in zijn sterfven zoo onnoodelijk rijk. Die gaat juist door zijn sterfven tot zijn schat in. Die verwisselt de lomp der aarde met het kleed der heerlijkheid. Deze behoefte en noodruft met den rijkdom en de weelde des hemels. Dien hart krijgt, voor wat hij op aarde achterliet, zijn God en zijn Christus en heel den kring der volmaakt rechtvaardigen.

Voor den smaad dezer wereld van zijn God een kroon.

Doch hietoe bepaalt zich het »goed van God" voor zijn kind niet. Niet enkel in het sterven, ook reeds vóór het sterven, maakt dat goed van zijn God hem zoo rijk.

»Veel wederwaardigheden, veel rampen zijn des vromen lot" op aarde, en hem allerminst wordt de nijpende zorg des levens gespaard. Omdat hij geen bastaard maar wel waarlijk een kind van zijn God is, moet de kastijding zijn deel zijn. Het leed moet hem zelf openen, en in dat leed moet hij, door de kracht van zijn geloof, den Naam van zijn God verheerlijken.

Maar al lijdt hij met de wereld, toch lijdt hij zoo heel anders dan de wereld.

Van hem zong de Psalmist het zoo naar waarheid: »In zijn krankheid verandert Gij zijn gansche leger." Want het is zoo heel iets anders, of er doode smart geleden wordt, of wel dat te midden der smart de Eeuwige Liefde u woude zalven komt, u de levenskracht vernieuwt, uw ziel innerlijk vertroost, en u stillen, soeten, heiligen vrede doet indrinken, ook al is het dat een tranen van weemoed u oog vochtig maakt.

Met uw God dan is alle lijden wel als een donkere wolk, maar omzoomd met gouden rand. De liefelijkheid des Heeren HEEREN tot u doorbrekend. Eerst uw God in het onweder, dan uw God in den stormwind, maar dan eindelijk, onder en na het gebed, uw God in het suizen eener zachte koelte.

En ook buiten de ure van zulk acuut lijden, wat zaligheid is er niet in, als ge bij de dui-zend zorgen, die u overstelpen, bij de nodden en angsten die u achtervolgen, dat zware pak niet zelf, althans niet alleen hebt te dragen, maar uw Heiland het van u overneemt, uw hart er van ontlast, en u al uw zorgen en al uw nodden, van uw ziele af, doet wendelen op die eeuwige trouwe van uw Vader die in de hemelen is, die u toeroept, toeroept met zoo rust aanbren-gende stem: Ik zal het maken, op den berg mijner heerlijkheid zal het worden voorzien!

Ja, zelfs al is voor u op dit oogenblik van zulk een nood, van zulk een zorg geen sprake, dan nog is het zulk een weelde, het »goed van uw God" derachtig te zijn, ook al beklommt ge u alleen om den vrede uwer eigen ziel.

Of is er iets zaligers en heerlijkers op aarde, dan, heel alleen, eens zielsinnig en in kinderlijk toevorstocht voor zijn God in het stil gebed te mogen verkeeren? Kent gij een aardse weelde die tegen die weelde der ziel ook maar van verre opweegt? Te mogen loven en lieven in uw smeekingen. Te mogen danken en alle ge-noten genade nog eens in uw flusterend woord voor uw God te mogen uitpreken. Den tijd te vergeten en in een enig oogenblik uw God te hebben ontmoet. Tot ge met Job ten altoos betuigen moogt: »Ik had U met het gehele mijner ooren gehoord, maar nu zie U mijn oog."

Grootere goed is er op aarde niet, althans niet voor wie in zijn God zijn *Hoogste Goed* leere kennen.

En dan blijft die volle gemeenschap wel niet. Het weelde leven doet telkens nevelen oprispen, en ons boos en schuldig hart vergelt onzen God, helaas, maar al te dikwijls tergenende zonde voor zijn onuitprekelijke goedertierenheid.

Maar toch, de Heere blijft niet van verre staan. Altoos heeft Hij weer nieuw »goed" weggelegd voor die Hem vrezen. Dat ze in zijn tenten mogen wonen. Dat Hij ze dekt met de vleugelen zijner eeuwige ontfomingen. Dat Hij ze verzaakt met zijn zalige gemeenschap. Dat Hij een vrede

die alle verstand te boven gaat in de aderen hunner ziel doet uitvloeien. Dat Hij ze vroolijk in den Geest en juichende maakt, ook waar ze gaan door de vallei der schaduws des doods.

Hij, de trouwe Herder.

Onze Vader die in de hemelen is.

o, Hoe groot is uw goed, dat Gij weggelegd hebt voor hen die U vrezen!

CORRIGENDUM.

In de mediatie: *Goud en mirre*, staat in den aanhef der vijfde zinsede: Eenmaal als der menschen zoon onder menschen geboren; dit moet zijn: Eenmaal als des menschen zoon, enz.

Amsterdam, 28 December 1894.

Kerkelijke Deputaten.

IV.

In de Kerkenordening wordt voor de eerste maal van Deputaten gesproken in Art. 4, waar ten aanzien van Dienaren des Woords gehandeld wordt over de beroeping dergenen die tevoren in dienst niet geweest zijn, en dan de vierderlei handelingen, die tot hunne volledige en wettige beroeping behooren, achtereenvolgens beschreven worden. Als de tweede van die handelingen wordt genoemd »de examinatie of onderzoeking beide der leere en des levens, dewelke staan zal bij de Classe"; en daarop volgt dan onmiddellijk: »van overstaan van de Gedeputeerden der Synode of eenigen hunner"; terwijl in overeenstemming daarmee in Art. 49, waar de taak van de vaste en gewone Deputaten der Particuliere of Provinciale Synode omschreven wordt, hiertoe ook ge-bracht wordt: »om tezamen of in minder getal over alle examina der aankomende predikanten te staan".

Deze bepaling, zoowel de bijvoeging in Art. 4 als ook het gehele Art. 49, is eerst in 1619 door de Dordtsche Synode aan de Kerkenordening toegevoegd, naar aanleiding van het daarop betrekking hebbende gravamen, dat in de Acta der 158e Sessie vermeld wordt. De formulering, die ervan gegeven wordt in de Synodale Acta zelve (159e Sessie), nl. in de Hollandsche vertaling, is eenigszins anders dan de redactie, die daarna in de Kerkenordening inge-koemen is; want in die Acta wordt de taak der Deputaten aldus uitgedrukt: »om allen tezamen of in minder getal, alle de examina van nieuw aankomende predikanten bij te wonen"; »tegen ook nog meer letterlijk overeen-komst met den oorspronkelijken Latijnschen tekst: »ut ad omnes simul, aut nonnulli ex ipsorum numero, omnibus intersint examina-bus eorum, qui ad ministerium verbi primum admittuntur." Maar het onderscheid bestaat, gelijk ieder zien kan, alleen in de woorden; wat de zaak betreft, is er geen verschil: »over een examen staan" is m. a. w. »een examen bijwonen", en »ten overstaan van" is geheel hetzelfde als »in bijzijn van".

Intusschen al kwam deze bepaling eerst in 1619 in de Kerkenordening, het was toch reeds veel vroeger hier te lande regel ge-weest, dat, wanneer de Classe het zooge-naamde peremtoire examen afnam, Synodale Deputaten daarbij officieel tegenwoordig waren. Dit kan blijken, b. v. uit de uitge-geven Acta van de Particuliere Synode van Zuid-Holland; waarin telkens van die tegenwoordigheid wordt gesproken, en te dien aanzien besluiten vermeld worden.

Daarop te letten, kan ook thans nog van belang geacht worden. Holland, en vooral Zuid-Holland, was destijds verreweg de grootste, de machtigste, de meest invloed-rijke, de toongevende provincie, ook op kerkelijk gebied; en op dit gebied nog zooveel te meer, doordat hier, veel vroeger dan bijna overal elders, de Gereformeerde kerken zich in vrijheid hadden kunnen or-ganiseeren, en doordat zij een aantal uit-neemende Dienaars hadden. Dienovereen-komstig waren de meeste regelingen, die na 1571 aan de Kerkenordening zijn toegevoegd, dan ook uit Holland afkomstig, d. w. z. al-daar reeds veel vroeger ingevoerd, aan de proef der ervaring onderworpen en naar be-vind van zaken gehandhaafd of gewijzigd. En tot recht verstand van die regelingen in hare geschiedenis vaak zeer leerzaam. Dit geldt ook van de bepaling over de tegenwoordigheid van Synodale Deputaten bij de peremtoire examens. Om haar zoo-veel mogelijk toe te lichten, wordt hier dus overgenomen al wat de Zuid-Hollandsche Synoden reeds vóór 1619 te dien aanzien bepaald hebben.

De genoemde bepaling is in Zuid-Hol-land ingevoerd door de Synode, die in 1591 te »Gravenhage gehouden is; hetgeen in hare Acta (Art. 28, of, volgens eene andere nummering, Art. 28 en 29) aldus vermeld wordt: »Proponenten ende examen. Daar is ook bij occasie voorgevallen (of, volgens eene andere lezing, »questie voorgevallen") van de proponenten ende propositien hier ende daer in diverse plaatsen ende van het examen derghenen, die tot den dienste des woords Gods worden toegelaten.

»Ende is goetgevonden, opdat niemandt lieverdeijde ende onbequaem tot den dien-ste geadmiteert worde, dat het examen van almalke geschieden sal bij den Classe, ten overstaan der gedeputeerde des Synodi of eenige derselven. Ende sovele de proponenten aengaet, sullen de kercken toezien met advijs haers classis, dat gheene om te proponeeren worden toegelaten, dan die oprecht zijn in de bekentnisse des ghe-loofs ende ervaren in den Catechismo met stichtelicken wandel, ende dit alles bij provisie totten naesten generalen synodum".

Wat er over het hier mede genoemde praeparatoire examen later bepaald is, laten we nu verder rusten, om alleen te vermelden, wat op de Synodale Deputaten betrekking heeft. Dus, uit de Acta der Synode, die in 1593 te Den Briel gehouden is (Art. 9):

»Van de onkosten der gedeputeerde des synode, staende over d'examen eniger nieugeroepene predikanten. — De ghedeputeerde hebben oock verhaelt, dat sy ghestaen hebben over d'examen eniger personen, die tot den dienst des woorts Godes nieuwelijcx beroepen syn geweest in verscheiden classen, ende is by de ver-gaderinge goetgevonden, dat de onkosten, die by de gedeputeerde des synodi gedaen sullen werden om te staen over d'examen eniger nieugeroepene predikanten, sullen gedragen werden by degene, die sulcx examen versoecken, tzy classe, kercke off geexamineerde personen, naer discretie der classen, daeronder d'examen gedaen word."

Voorts, uit de Acta der Synode, die in 1594 te Rotterdam gehouden is (Art. 4 en 20):

»Onkosten vant examen. Sooveel de onkosten der gedeputeerde des synodi aengaet over dengen, die geexamineert sullen worden tot den kerkendienste, wie dat deselve dragen sal, is wijder verclaringe gedaen op tzene in den synodo in den Brille art. 9 hiervan geordineert was, te weten dat de gedeputeerde des synodi daerinne sullen mogen discretie gebruycken ten an-sien van de gelegenthyt van de geexami-neerde off van den classen, daert examen geschiet.

Examinatie. De namen dergenen, die geexamineert ende tot den kerkdienste gepromoveert worden, sullen de ghedepu-teerde des synodi, die over alsulcken exa-minatie staan, aenteekenen ende jaerlijcx den synodo te kennen geven om register daervan te houden ende daerby goede toesichte nemen, dat niet lichtelycken de examinatie in den classibus gepasseert worde noch onbequaem toegelaten worden, wel-verstaende dat alle examina aller dergener, die tot den dienste gepromoveert sullen wor-den, overal geschieden sullen bij den clas-sen ende dat voortaan ten overstaan van twee gedeputeerde des synodi".

Daarna is er over de zaak weder ge-handeld, mede naar aanleiding van gerezen moeilijkheden, in de Synode van 1596 te Delft, waarvan in de Acta dit bericht wordt (Art. 43 en 44):

»Gemeene misbruycken te weren. Gedeputeerde des synodi sullen staen over alle examina. — Is ter oorsaecke van eenige gevallen (of, volgens eene andere lezing, »gemeene") misbruycken goetgevonden, dat voortaan de gedeputeerde des synodi alsoo-wel sullen geroepen worden overt examen der studenten van Leyden, die bij den classe aldaer souden mogen worden geexamineert, als van andere. Ende alsoo de gedeputeerde van Noordhollandt daerover begeerden te weten, of niet hare gedeputeerde mede van gelycken en souden geroepen worden overt examen van sommige studenten, wanneer sy in haren quarterien in den dienst gebruyct souden worden, is geantwoordt: ja. Maer dewyl die van Noordhollandt dese orde van de gedeputeerde des synodi over alle examinatie te committeeren noch niet en hebben, sullen de gedeputeerde des synodi hierinne voortgaan sonder prejuditie van die van Noordhollandt, ter tyt toe dieselve orde mede onder, henlyuden in trein ge-brocht sal wesen.

»Proponenten, hoe toe te laten tot het peremtoire examen. — Sullen geen propo-nente voortaan tot het volcommen examen, dat in t'bywesen der voorsz. gedeputeerde geschiet, toegelaten worden, tensy deselve eerst by den classen eenichzins beproeft syn, off sy in examina sullen connen ter rede-lycker wyse bestaen."

Het vermelde besluit van Art. 43 had betrekking op een bezwaar van de Classe van Leyden; welk bezwaar gegrond was op Art. 18 van de Kerkenordening, nl. naar de toen geldende redactie van 1619 luidt dit artikel (thans Art. 30): »In de kerken waar meer belwame predikanten zijn, zal men het gebruik der propositien aanstellen, om door zulke oefeningen eenigen tot den dienst des Woords te bereiden, volgende in dezen de orde daarvan door deze Synode specialijk gesteld"; door welke laatste woorden verwezen werd naar het besluit der Dordtsche Synode, dat als Art. 8 in de Kerkenordening was ingevoegd: »Men zal geen schoolmeester, handwerkslieden, of anderen die niet gestudeert hebben, tot het predikambt toelaten, tensy dat men ver-zeker is van hunne singuliere gaven", enz. In het genoemde Art. 20 waren echter die elf laatste woorden eerst in 1619 daaraan toegevoegd; en in plaats daarvan had de redactie van 1586 (Art. 18): »Wel verstaende, dat gheen Proponenten die gemeente openbaerlijck vanden Predick-stoel sullen leeren, dan die wettelijck gheexamineert ende bequaem ghekent zijn inde Universiteit ofte Classe; ende en sullen nochtans haer niet vorderen die Sacramenten te bedien-nen, totter tyt toe sy volcomelijcken beroe-pent ende bevestight zijn". Nu was het destijds zeker geenszins de algemeene regel, dat studenten in de Theologie aan de Aca-demie niet slechts studeerden maar ook een theologisch examen aflegden. Maar indien er waren, die zulks wel gedaan had-den, dan meende men in Leiden, dat ten hoonen aanzien een kerkelijk examen met zooveel waarborgen niet noodig was, daar-toch de kerken zelve met de Leidsche Academie altijd bijzonder gerekend hadden, in hare Generale Synoden getoond hadden op de tegenwoordigheid van professorale adviseurs zeer gesteld te zijn, en nog geenerlei reden hadden de Leidsche hoog-leeraren (destijds L. Trelcatius, F. Junius en F. Gomar) ook maar eenigszins te wan-trouwen; zoodat uit hetgeen in de Kerken-ordening zelve over het praeparatoire exa-men bepaald was, wel mocht afgeleid wor-den, dat er bij het peremtoire examen van reeds aan de Academie geexamineerde stu-denten geen Synodale Deputaten vereischt werden Door de Zuid-Hollandsche kerken

werd dit echter niet toegegeven. En van daar het reeds vermelde besluit der Delft-sche Synode van 1596.

Hierover, en voorts over de taak der Synodale Deputaten, staat dan verder in de Acta der Synode, die in 1597 te Schoon-hoven gehouden is (Art. 18, 19 en 24):

»Examinieren der studenten tot Leyden met overstaan der gedeputeerden des Synodi. — De classis van Leyden hadde sich beclaecht by de gedeputeerde over de resolutie, art. 43 [van de Acta der vorige Delftsche Synode] ghecomen, belanghende het examen der studenten, die men wil ghe-bruycke tot den dienst der kercken. Maar hare redenen, hier ghehoort ende overghe-weghen, en syn niet gheoecelisaem gheacht, want de vergaderinge verstaet, dat het overstaan van eenighe ghedeputeerde des synodi over d' examinatie der studen-ten, die by de professoren ende de classe gheschiet, niet en strijdt teghen den 18en art. des generalen synodi, ghelyck die van Leyden meenen; dat oock de professoren noch de classis hierdoor niet vercoort syn, maer dat het diend tot meerder verseeckert-heyt van de bequaemheyd der dienaeren. Persistert daeromme de synodus by hare voorighe resolutie. Ende sullen de ghedeputeerde aen den classen van Leyden schrijven, dat se sich conformere met an-dere classen ende gheen swaricheyt meer en maecte.

»Prediken der proponenten. — Belan-ghende het prediken der proponenten sullen de classen wederomme haer vermaendt houden, dat se tselve niet en laten ghe-schieden, tensy datter een professor ofte predicaent by sy om redenen, in den voor-leden synodo verhaelt (hoofdzakelijck hierop neerkomende, dat het prediken van propo-nenten alleenlijck om henzelven te oefenen geschiedde).

»Examen der nieuw aengecomen diena-eren. — Noch hebben de ghedeputeerde aengegeven de examinatie der nieuwer aengecomen dienaeren, over welke sy dit jaer ghestaen hadden. Ende is opt voorstellen derselver (ter occasie van tghene hen in de voorgaende [of, volgens eene andere lezing, »voorgaende handelingen"] was voorgevallen) goetgevonden by dese vergaderinghe, dat voortaan alle die diena-eren des classis, sooveel doenlijcken is, sich sullen laten vinden by de examinatie, ten eynde sy alle van de ghelegentheyd des geexamineerden kennis moghen draghen ende met gheemeene stemme advyseren, item dat de lidmaten des classis stemmen sullen, naerdat de ghedeputeerde des synodi eerst haer advys gegeven sullen hebben. Worden oock alle classis midts desen ver-maendt wel toe te sien, dat sy volghende de voorgaende synodale ordonnance eerst in hare vergaderinghe wel beproeven ende oefenen dughenen, die ter examinatie ghe-stelt sullen worden."

Dat de Classe van Leiden haar bezwaar bleef volhouden, maar tevergeefs, blijkt uit de Acta der Synode van 1598 te Dor-drecht (Art. 12):

»Examen der studenten theologiae. De Classis van Leyden vindt haer alnoch be-zwaert, soo haere ghedeputeerde in den Synodo verclaerden, over de resolutien van de twee voorgaende synoden, art. 43 ende 18 respectie, belanghende het examen der studenten theologiae. Dan alsoo de synodus gheen gewichtighe redenen can verstaen, waarom sy deselvide soude veranderen, soo heeft sy goetgevonden by de voorgaende resolutie te blijven. Ende syn de ghedeputeerde des synodi gheclat den classi van Leyden naerder bericht te doen van der ghelegentheyd der saecke ende meteenen de professoren theologiae aen te spreken om hen te verclaren, dat de voorgehoerde resolutien alleene de classen raken, de syno-dus hare autoriteyt in texaminieren latende onvermindert, ghelyck men hare E. oock zal aendienen de oorsaeken ende motyven, dewelcke den synodum eyghentlijck be-weeght hebben om over het examen der studenten ofte proponenten (wanneert int classe gheschiet) twee ghedeputeerde des synodi te ordonneren. Is oock den voorsz. ghedeputeerden opgeleydt de classe van Leyden te vermanen, ghelyck oock de synodus midts desen alle classen ende kere-ken van Suydhollandt vermaendt, dat sy gheen proponenten openlyck voor den volcke sullen laten predicken dan in teghen-woordicheyt van eenen professor theolo-giae ofte dienaar des woorts om redenen, in de acten des synodi van tjaar 96 ver-vaet."

Het gevolg van dit besluit wordt ver-meld in de Acta der Synode, die in 1599 te »Gravenhage gehouden is, hoewel het aldaar verkeerdlijck is genoteleerd (Art. 7): »Classis van Leyden. — De classis van Leyden heeft aangenomen d'onderlichtinghe, van weghen des synodi haer ghedaen, be-langhende d'examinatie der studenten ende proponenten theologiae, doch sonder prej-uditie des generalen synodi ende der faculteyt der h. theologiae, als willende voor absolute geexamineerde dienaeren erkennen ende ont-faughen degene, die van den professoren geexamineert sullen syn. Waerinne de syno-dus tevreden is, wanneer examen ghedaen is van de geheele faculteyt der theologiae ende niet van eenen professor alleen."

Dese notuleering was blijkbaar onjuist; gelijk dan ook opgemerkt werd bij de resumtie der Acta in de volgende Synode, die in 1600 te Leiden bijeenkwam, en in wier Acta nu werd aangeeteekend (Art. 7):

»Gheexamineerde bij de faculteyt der theologiae. — Roerende den 13 artikel [in de gewone nummering art. 7] is beslooten dat men nae den woorden: »over absolute ghe-examineerde dienaeren, stellen sal deze woer-den: »sooveel de sufficiantheyd der weten-schap der leere aengaet. Want de synodus noijt verstaen heeft, dat iemandt simpellic-gehouden mach worden voor genoegh ghe-examineert ende bequaem tot den dienste, dan die van den collegio pastorum (dat is

van den classis oo-ende op kendt sal te zijn."

En clas-putaten o Synode v.

»Publyc de haer [van de oefeninge] den, dat werde son-leer ende plaetse va theologiea expresselic examen be-nighe oeffen alsoo praeminaten a van noode exerceert geexamine toegelaten gehou-den ten minst vooren te voorsz-exa-ende geley minceert su

De bep Holland n examens den biggen aanganauld hetgeen e trekking l Deputaten Archief va 7, blz. 5. Hieruit ech den overge deels slecht Synode ge-lijk is er b die van an er in den t feitelijck meerde, en toen helat de Synodal gredressen sientigen Fr del woorts ende met den"; wa met de ke naar, den i nelsis. De »Genaede Christum.

»Eersam ende med

»Het is Fithius Di Alfen som dat in de Proponent

Dienst, soo gevordert wij met n onderinen d na gebruijks mits voor

Classis voo haer tot t gaderinge aldus ons wij twee, na onderli men soude tot het v luiden daer wij verstaet de twee G om op de Alfen, alwa geleit: Ma der vier 2 Dienaer in nen Leiden de exami ende dat niet en be gerapporte over verwo sulx te st Sijoudi die ken ende voor drie Sullen dae presselic soodanige overstaen neert, voor ten, ende

Dienste e stelt te w examine n Ende indier souden con dat hij va verclaert u te zijn. Do den voorsz een partice houden, vo sten Sijoudi zijn een ve laten gaen en sullen v sullen u l. schrijven e examinatie

Gedep h Hieroppe e gelegenthei Eersame v medearbeid Almogende Sgravenhag

»U. l. des Suytlic laste